

SKVALTAN SILLARÖD.

Sillaröds Skvaltkvarn är en mycket ålderdomlig konstruktion och en av de få bevarade i Skåne. Kvarnen skänktes av Hjalmar Gustafsson till Albo Härads Hembygdsförening under år 1970.

Skvaltkvarnen ligger vid gården Uråsa väster om vägen Sillaröd - Lövestad.

Nedanstående text är hämtad ur Skånes Hembygdsförbunds årsbok 1980.

Sedan mitten av 1700-talet har det funnits sex större gårdar i Sillaröds by. Av byggnadsrester och andra spår i naturen framgår att det också funnits sex vattendrivna kvarnar vid Sillarödsbäcken. Till varje gård hörde således en kvarn. Två av dem var av typen skvaltkvarn. Av de fyra kvarnar, som fanns kvar vid sekelskiftet har tre rivits. Något år efter att hembygdsföreningen övertagit kvarnen blev den till stor del raserad vid en kraftig översvämning. Den blev emellertid återuppbyggd genom arbetsmarknadsverkets försorg och blev då också försedd med nytt vasstak och nytt vattenhjul. Skvaltkvarnen är ingen inhemsk uppfinning utan infördes till Norden från sydligare kulturer där den varit i bruk mycket länge. Den är äldre än andra typer av vattendrivna kvarnar och användes redan under medeltid i de södra delarna av Tyskland. Skvaltkvarnens konstruktion är mycket enkel. Drivhjul och kvarnsten sitter på samma lodräta axel. Denna är gjord av järn. Nedre ändan som är spetsig, står på ett järnlager, vilket är fastsatt i ett ekträ. Detta trä kan höjas och sänkas med hjälp av en bom, som går upp i kvarnen. Drivhjulet (kvarnhjulet) är gjort av trä och består av ett nav med skovelblad. Längst upp på axeln sitter ett löstagbart järn, "exet", på vilken den övre kvarnstenen (löparen) vilar. Axeln är lagrad vid genomgången av den undre kvarnstenen (liggaren) med ett par tråklossar av avenbok. Via bommen (hävstången) som går upp i kvarnen kan man reglera hur hårt stenarna skall gnida mot varandra. Säden fylldes i en trattformig bing och matningen reglerades medelst en "trälåda". Denna hängde i band och skakade i takt med löparens rotation genom en pinne, som gled på kanten av "ögat" (hållet i kvarnstenens mitt). Vattnet, som drev kvarnen, kom från en av de två luckorna i dammkrönet, rann därefter nerför den starkt sluttande, något kilformade kvarnrännan och träffade slutligen med stor hastighet skovelbladen på drivhjulets ena sida. Vattenflödet reglerades med hjälp av "stiboret". Detta bestod av de båda dammluckorna, en för kvarnrännan och en för fri passage av vattnet. Luckorna kunde öppnas och stängas med hjälp av två bommar (hävstånger).

Kvarnen var i bruk till 1922. Samma år startade Sillaröds Elförening, och den elektriska kraften avlöste då skvaltán.

Historik förvaltning

2016-03-12 beslutade Länsstyrelsen om bidrag till restaurering av halmtak på Sillaröds skvaltkvarn, Sillaröd 1:38, Tomelilla kommun.

Länsstyrelsen beslutar att lämna bidrag till nedan angivna åtgärder med högst 90% av de kulturhistoriskt motiverade kostnaderna, dock högst 19 238 kronor inklusive moms.

Bidrag har beviljats för nedanstående åtgärder:
Översyn och lagning av skador på skvaltkvarnens halmtak.
Ny rygging med löspressad råghalm, utjänta ryggträn byts ut.

2016-09-07 Beslutade Länsstyrelsen om byggnadsminneförklaring

2017-11-07 Ett positivt beslut angående bidrag med 90 % till utemiljön kring Skvaltán i Sillaröd har kommit från Länsstyrelsen.

2018-03-06 kom tillstånd från Länsstyrelsen att sätta upp räcke och montera ett rengaller inom byggnadsminnet Sillaröds skvaltkvarn, samt även beslut av bidrag till räcke och regngaller.

Gulli Nilsson Ystad läser Ystads Allehanda och skrev följande:

För några veckor sedan fanns en vacker bild av Skvaltkvarnen i Sillaröd. Jag är pensionär och mina hobbies är att måla. Kvarnen var frestande att avbilda och jag skred till verket.

Nu kom en tanke i huvudet. Vore jag med i en hembygdsförening hade jag tyckt att det var trevligt att spara lite olika bilder på föremål som blir byggnadsminne. Och det tycker kanske ni också. Därför vågar jag sända denna enkla målning.

Oktober 2016 Gulli Nilsson-

Resultatet som föreningen tacksamt tar emot ser ni här nedan.

